

Tekst: Koen Mortelmans

ERIC VAN HOOYDONK (WATERERFGOED VLAANDEREN) PLEIDOOI VOOR HERWAARDERING EN ACTIVERING VAN WATERGEBONDEN ERFGOED

Eric Van Hooydonk (*1965) is geamuseerd dat hij zijn advocatenkantoor kon vestigen langs de Emiel Banningstraat op het Antwerpse 'Zuid'. Banning (1836-1898) is een zelfs in Antwerpen wat vergeten figuur, maar niet zonder historische betekenis. "Als rechterhand van minister van buitenlandse zaken Lambermont speelde Banning een belangrijke rol in de onderhandelingen met Nederland over de vrijmaking van de Schelde."

De gunstige afloop van die onderhandelingen leidde tot een nieuwe bloeiperiode voor de haven van Antwerpen. Van Hooydonk maakt nu als expert in maritiem recht zelf deel uit van de Vlaamse delegatie die met Nederland onderhandelde over de verdere verdieping van de Schelde en andere grensoverschrijdende logistieke dossiers zoals de IJzeren Rijn.

Een van zijn passies is het 'Zuid', de Antwerpse wijk waar ooit het 'Zuidkasteel' van de hertog van Alva stond, dat in de tweede helft van de negentiende eeuw plaatsmaakte voor een totaal nieuwe wijk. Voor de niet-Antwerpenaren: het gaat om de wijk tussen de Amerikalei en de Schelde, met als bekendste locaties het Museum voor Schone Kunsten en de gedempte Zuiderdokken. Die Zuiderdokken zijn nu een enorme parkeerplaats en de vertrouwde standplaats voor kermissen en circussen. Daarin wil Van Hooydonk verandering brengen.

"Het Antwerpse Zuidkwartier is een ongemeen boeiende wijk in het licht van de maritieme en juridische geschiede-

nis van Antwerpen. Het is een oude havenwijk, met interessant bouwkundig erfgoed," legt hij uit. De Zuiderdokken kwamen tot stand in 1881 en dienden vooral de binnenvaart. In 1967 werden ze buiten dienst gesteld en wat later

herinvulling te geven. En ietwat bizar idee, dat intussen achterhaald is. "Een originele vondst, maar intussen is internationaal de meerwaarde van water in de stad herontdekt." Van Hooydonk en zijn medestanders bedachten zelf een andere

DIE ZUIDERDOKKEN ZIJN NU EEN ENORME PARKEERPLAATS EN DE VERTROUWDE STANDPLAATS VOOR KERMISSEN EN CIRCUSSEN. DAARIN WIL VAN HOOYDONK VERANDERING BRENGEN.

gedempt. Intussen hebben veel oude pakhuizen en andere vroegere havengebouwen rondom de dokken een nieuw elan gevonden in vooral de horeca en de kunst- en designwereld. Eric Van Hooydonk wil als voorzitter van Watererfgoed Vlaanderen nu ook de dokken zelf een nieuwe toekomst bezorgen.

NATTE DROOM

Begin jaren negentig, in de aanloop van het jaar dat Antwerpen fungeerde als Europese cultuurhoofdstad, was er al een (Japans) architectenplan om de dokken weer te openen, maar ze dan een droge

oplossing. "De dokken zijn indertijd opgevuld met baggerzand uit de Schelde. Dat kunnen we er gemakkelijk weer uit zuigen. We hebben geen aanwijzingen dat het ernstig vervuild zou zijn, zodat het elders kan fungeren als bouw materiaal. De kaaimuren staan er nog altijd, alleen de bovenste meter met de dekstenen is in de jaren zestig verwijderd.

"Ons masterplan voor de heropening van de Zuiderdokken ligt in lijn met talrijke heropeningsprojecten in andere water- en havensteden in binnen- en buitenland. ▼

Het houdt rekening met alle standpunten pro en contra. De heropening van de dokken resulteert in dit plan in de creatie van 40% wateroppervlak en 60% landoppervlak op de kaaien en de onmiddellijk aansluitende pleintjes. Daardoor is een prachtige combinatie van haven- en stadsfuncties mogelijk, met ruim plaats voor erfgoed, groen, horeca, recreatie en kwalitatieve evenementen. Deze invulling versterkt de bijzondere identiteit van het Zuid als woon- en kunstbuurt." Het plan omvat een heropening van de drie dokken, met ruimte voor varend erfgoed, plezierboten, drijvende kunst en ruime publieke vlotsteigers.

RECHTBANK PLATGOOIEN

Een advocaat die een rechtbank wil afbreken, het gebeurt niet dikwijls. Van Hooydonk wil het Antwerpse Hof van Beroep afbreken, een stijlloos gebouw uit de jaren zeventig... op de vroegere sluis tussen de Zuiderdokken en de Schelde. "De politieke steun voor de heropening van de dokken neemt elke dag toe. De huidige schepen van openbare werken en stadsontwikkeling, Ludo Van Campenhout (NVA), is er al langer voor gewonnen. Hij denkt dat

Een drijvend kunstenpodium in Antwerpen? Het Clarence Dock in het Britse Leeds heeft er al een. (foto Clarence Dock Leeds)

de definitieve beslissing pas zal vallen in de volgende bestuursperiode, zodat de heropening in 2012 automatisch een verkiezingsthema zal worden."

WATERERFGOED VLAANDEREN

Sinds bijna drie jaar is Eric Van Hooydonk voorzitter van Watererfgoed Vlaanderen. Die organisatie groeide op korte tijd uit tot een koepel met meer dan tachtig verenigingen, organisaties en bedrijven die zich inzetten voor het behoud en de valorisatie van watergebonden erfgoed. "Ik ben zelf geen erfgoedprofessional, maar heb wel gepubliceerd over havengeschiedenis en in binnen- en buitenland geadviseerd over de versterking van de band tussen stad en haven." Zijn achtergrond is inderdaad atypisch voor de erfgoedwereld. "Essentieel in de werking van Watererfgoed Vlaanderen is de betrokkenheid van de actieve scheepvaartwereld. Voor de actieve scheepvaartwereld zelf betekent extra aandacht voor het erfgoed ook een pluspunt: ze valoriseert de lange traditie en het grote economische belang van de sector. Wanneer de haven nu de media haalt, gebeurt dit al te dikwijls in een negatieve context. Zoals met de verdwijning van het dorp Doel of bij milieu-incidenten. Het havenimago kan een positieve boost krijgen wanneer we dingen zoals de Doelse kogge, die bij de aanleg van het Deurganckdok werd opgegraven, beter zouden uitspelen. Het is een internationaal archeologisch topstuk, ouder en vollediger dan de tot dusver opgegra-

ven buitenlandse koggen, maar ze lag jarenlang te verkommen tot wij mee aan de alarmbel trokken."

In mindere mate staan ook een aantal jongere historische schepen weg te kwijnen onder de Scheldehangars achter het Steen. "Ik pleit ervoor om varend erfgoed ook zoveel mogelijk varend te houden. Een mooi voorbeeld daarvan is de MS Bernisse, een voormalige Nederlandse mijnveger, een product trouwens van de Boelwerf. In Antwerpen hebben we het Museum aan de Stroom (Mas). Dat biedt een mooi beeld van de historische evolutie van de haven. Historische museale sites moeten we levend maken, zoals de toekomstige museumhaven naast het Mas dat zal doen en zoals het visserijmuseum in Oostduinkerke of de vroegere scheepswerf in

Een ander voorbeeld: Nyhavn in Kopenhagen: een mooi en gezellig stukje geschiedenis in het hart van de stad. (foto Watererfgoed Vlaanderen)

Baasrode. Antwerpen kan dat nog beter doen door de uitbouw van een grote maritieme site op het vroegere Droogdokeneiland." Van Hooydonks eigen plannen voor de Zuiderdokken omvatten onder meer ligplaatsen voor varend erfgoed. Niet alleen vaste ligplaatsen, maar ook ligplaatsen voor historische vaartuigen uit andere streken en landen, die Antwerpen bezoeken.

RUIME BLIK

De term watererfgoed is erg breed. "Leden van onze vereniging zijn onder meer de stad Aarschot –met de 's-Her-

activiteiten als jurist. In opdracht van de federale regering werkt hij aan de herziening van het maritiem wetboek. Een van de leemtes in de bestaande wetgeving betreft het statuut van historische schepen. "Voor beschermde gebouwen en landschappen is het wetgevend kader al veel grondiger. Een van de hiaten die we willen opvullen is het mogelijk maken om hypotheek te vestigen op niet-commerciële schepen. Wanneer die mogelijk er is zal het gemakkelijk zijn om een economisch draagvlak te creëren voor erfgoedprojecten met individuele vaartuigen. We streven ook naar aangepaste –in

Uit de oude doos: de Zuiderdokken toen ze nog een actieve havenzone waren. (foto verzameling Luc en Claire Bouilly-Van Pollaert)

togenmolens– en de Vlaamse Molenvrienden. Antwerpen of Oostende zijn wel belangrijke en grote schakels in ons maritiem erfgoedweefsel, maar we vinden kleinschaliger patrimonium net zo belangrijk. De vraag waar we ons moeten afgrenzen is nog niet definitief beantwoord. Horen historische drinkwaterbekkens ook bij het watererfgoed? Ik vermoed dat als de betrokken organisaties het lidmaatschap van Erfgoed Vlaanderen zouden aanvragen, we hen zouden aanvaarden."

Het voorzitterschap van Watererfgoed Vlaanderen staat niet helemaal los van Van Hooydonks professionele

de praktijk betekent dit doorgaans soepelere– veiligheidsnormen voor historische schepen. Het strikt toepassen van alle verplichte hedendaagse veiligheidsnormen kan het historische karakter van een schip gevoelig aantasten."

Internationaal

In zijn boek 'Van gedempte Zuiderdokken naar Kunstdokken Zuid' vergelijkt Eric Van Hooydonk het Antwerpse potentieel met wat al tot stand kwam in andere maritieme steden zoals Liverpool, Hamburg en, op bescheidener schaal, zelfs Gent. Die bestaande voorbeelden maken dat je

ERIC VAN HOOYDONK ALS JURIST

Eric Van Hooydonk startte zijn loopbaan als advocaat in 1988, op het kantoor van Leo Delwaide, de latere havenscheper. Van 1995 tot 2010 doceerde hij zee- en transportrecht, internationaal zeerecht en aanverwante vakken aan de Universiteit Antwerpen. Nu is hij verbonden aan de Universiteit Gent. Sinds 1995 leidt hij zijn eigen advocatenkantoor, gespecialiseerd in bestuurs- en transportrecht.

Maritiem erfgoed op het water, maar ook aan de wal. (foto Eric Van Hooydonk)

ideeën zoals een drijvend kunstenpodium in het midden van het noordelijkste Zuiderdok niet meer kan afdoen als een fantasietje. Zijn visie bracht hij ook tot uiting in de Engelstalige reisgids die hij wijdde aan het toeristische havenaanbod in Antwerpen, Hamburg en Rotterdam.

Meer info: www.watererfgoed.be